

<https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.03.093>

УДК 330.8:330.1] Туган-Барановський

JEL: A11, B31, B41, J54, O10

В.В. НЕБРАТ, д-р екон. наук, с. н. с., завідувачка відділу економічної історії

ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

вул. Панаса Мирного, 26, 01011, Київ, Україна

e-mail: victoria_nebrat@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5419-3181>

НАУКОВА СПАДЩИНА МИХАЙЛА ТУГАН-БАРАНОВСЬКОГО: ПЕРСПЕКТИВНІ ІДЕЇ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ СТІЙКОСТІ Й ВІДБУДОВИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Викладено основні ідеї наукової спадщини Михайла Туган-Барановського і перспективні напрями їх використання для підвищення стійкості економіки України, зміцнення соціальної, економічної та фіскальної безпеки. Наголошено на значущості й актуальності внеску видатного українського вченого в розвиток економічної теорії у контексті сучасних викликів.

Ключові слова: Михайло Туган-Барановський; академічна наука; історія економічної думки; теорія кооперації; етичні засади державного управління; соціальна, економічна і фіскальна безпека; потенціал відбудови економіки.

В умовах війни й екзистенційних викликів, що постали перед українським суспільством і державою, праці М. Туган-Барановського (1865—1919) — вченого-економіста світової слави, одного з ініціаторів й організаторів Української академії наук (1918) — мають стати об'єктом вивчення не лише як інтелектуальне надбання і предмет національної гордості, а й як джерело ідей і арсенал засобів для зміцнення стійкості, від-

Ц и т у в а н н я: Небрат, В. (2024). Наукова спадщина Михайла Туган-Барановського: перспективні ідеї для підвищення стійкості й відбудови економіки України. *Економіка України*. 67. 3(748). 93-103. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.03.093>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2024. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

новлення і успішної трансформаційної відбудови економіки. З такою думкою правління громадської організації «Всеукраїнська асоціація економістів-міжнародників» на чолі з д.е.н., проф. Антоном Філіпенком ініціювало проведення академічних читань до дня народження видатного українського вченого-економіста, співзасновника Національної академії наук України, академіка М.І. Туган-Барановського і звернулося з пропозицією щодо їх спільної організації до відділу економічної історії ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України».

Захід відбувся 18 січня 2024 р. в режимі Zoom-конференції на базі ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». В академічних читаннях «Наукова спадщина Михайла Туган-Барановського для відбудови України» взяли участь науковці НАН України, НДФІ ДННУ «Академія фінансового управління», ННЦ «Інститут аграрної економіки», НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрНУ, Національного інституту стратегічних досліджень, викладачі провідних університетів та інших навчальних закладів України. До розгляду актуальних питань забезпечення стійкості економіки, консолідації суспільства й розвитку кооперації долучилися представники бізнесу і громадянського суспільства. Географія учасників охоплює дослідницькі осередки й навчальні заклади Києва, Харкова, Дніпра, Запоріжжя, Сум, Житомира, Львова, Тернополя, Чернівців, Хмельницького. Модераторами заходу були завідувачка відділу економічної історії ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» д.е.н. **Вікторія Небрат** і президент ГО «Всеукраїнська асоціація економістів-міжнародників» д.е.н., проф. **Антон Філіпенко**.

З вітальним словом до учасників академічних читань виступив директор ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» академік НАН України, д.е.н., проф. **Валерій Геєць**. Він нагадав, що в інституті захід, присвячений науковій спадщині Михайла Туган-Барановського, проходить уже вдруге. Першого разу, теж з ініціативи відділу економічної історії, у 2015 р. до 150-річчя від народження був організований круглий стіл «М. Туган-Барановський — вчений, громадянин, державотворець». Результатом звернення до праць видатного вченого-економіста стало видання монографії (Геєць, Небрат, Супрун, 2015), у якій розкрито потенціал його наукових ідей для ринкової трансформації економіки, демократичних перетворень суспільства і побудови власної держави. Адже, як відомо, Михайло Туган-Барановський був не лише вченим, основоположником теорії інвестиційно-інноваційної теорії криз, а й автором низки праць із соціальної філософії, історії економічної та суспільно-політичної думки, теорії кооперації. Крім того, він брав безпосередню участь у процесах державотворення — був Генеральним секретарем фінансів (міністром) в уряді Центральної Ради (серпень — листопад 1917 р.), а також одним з ініціаторів створення Української академії наук (УАН) і організатором її соціально-економічного відділу. Саме М. Туган-Барановського було обрано першим українським академіком за спеціальні-

стю «теоретична економія». Далі промовець наголосив, що сучасне звернення до спадщини М. Туган-Барановського має особливі причини. Адже розквіт його творчих сил і вершина наукової діяльності припали на роки революцій і війни. Економічні та соціальні проблеми, які постали в останній третині ХІХ — на початку ХХ ст., слугували для вченого імпульсом до їх наукового розроблення і, зрештою, як наслідок — до започаткування нових напрямів у розвитку економічної науки, зокрема: теорії криз і економічного прогнозування, теорії державних фінансів і монетарної політики, соціальної теорії розподілу і господарської кооперації. Окреме місце в його науковій спадщині займають питання війни, воєнної економіки і фінансів, їх повоєнного устрою, перспектив господарського розвитку країн і міжнародних економічних відносин, що потребує сучасного прочитання й оцінки з позицій економічного аналізу історичного досвіду. Звертаючись сьогодні до постаті та ідей М. Туган-Барановського, ми маємо перед собою приклад наполегливої і новаторської наукової діяльності попри важкі умови часу суспільних потрясінь і випробувань. На завершення свого виступу академік НАН України В. Геєць закликав науковців — учасників заходу до творчої праці, спрямованої не лише на опрацювання і освоєння національної скарбниці економічної думки, а й на теоретичне осягнення сучасних реалій, написання новітньої економічної історії та розроблення сучасної економічної теорії.

Ініціатор академічних читань — президент ГО «Всеукраїнська асоціація економістів-міжнародників», академік АН ВШ України, професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, д.е.н., проф. **Антон Філіпенко** — у вступному слові наголосив на важливості всебічного вивчення наукового доробку вченого-економіста світової слави М. Туган-Барановського. Його спадщина багатогранна, отже, її вивчення й осмислення не повинні обмежуватися вузьким колом фахівців-теоретиків. Об'єктом дослідження вченого були закономірності економічного розвитку і суспільні тенденції загальносвітового масштабу, тому активніше мають долучитися економісти-міжнародники. Праці М. Туган-Барановського перекладено й неодноразово видано німецькою, французькою, англійською та іншими іноземними мовами, що засвідчує світовий рівень наукових здобутків ученого і міжнародну зацікавленість ними. Це незаперечний приклад впливу української економічної думки на світову економічну науку, — наголосив проф. А. Філіпенко.

У ході засідання було представлено, а в збірнику наукових праць «Актуальні ідеї наукової спадщини Михайла Туган-Барановського» (2024) — опубліковано результати досліджень і погляди учасників на ключові проблеми забезпечення стійкості економіки і перспектив її трансформаційної відбудови в контексті осмислення наукової спадщини М. Туган-Барановського.

ПОТЕНЦІАЛ НАУКОВОЇ МЕТОДОЛОГІЇ М. ТУГАН-БАРАНОВСЬКОГО

Значення історії економічної думки як каналу усвідомлення суті й логіки сучасних процесів і місця в цій історії М. Туган-Барановського розкрив у своїй доповіді заступник директора ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», завідувач відділу економічної теорії академік НАН України, д.е.н., проф. **Андрій Гриценко**. Він запропонував спрямувати до Міністерства освіти і науки України обґрунтовані пропозиції щодо повернення курсів економічної історії та історії економічних вчень до навчальних планів підготовки економістів.

Творчо-критичний синтез як креативну властивість методології М. Туган-Барановського розкрила у своїй доповіді професорка кафедри економічної теорії, макро- і мікроекономіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка, д.е.н., проф. **Тетяна Гайдай**.

У контексті людиноцентричної парадигми економічної науки і моделювання української перспективи відповідно до соціального ідеалу М. Туган-Барановського імперативи зміцнення соціальної безпеки людини в умовах війни і під час відбудови України було окреслено в доповіді академіка АН ВШ України, професора кафедри фінансів Київського національного університету імені Тараса Шевченка, д.е.н., проф. **Захарія Варналія**. Звертаючись до праць М. Туган-Барановського, він виокремив такі моменти: 1) учений наголошував, що в політичній економії найважливішою є моральна основа господарської взаємодії; 2) найвищою цінністю і мірою суспільного розвитку він вважав людину — задоволення її потреб, розвиток її потенціалу, її добробут і, відповідно, безпеку; 3) соціальним чинникам економічного життя він надавав ключового значення. Отже, наукове дослідження соціальної безпеки людини є творчим розвитком етичних засад соціоекономічної системи М. Туган-Барановського, а державна політика зміцнення соціальної безпеки людини — практичним втіленням його ідей.

ТЕОРІЯ КООПЕРАЦІЇ М. ТУГАН-БАРАНОВСЬКОГО І СУЧАСНИЙ КООПЕРАТИВНИЙ РУХ

Акцентуацію соціальної спрямованості теорії М. Туган-Барановського і розкриття значення його спадщини для забезпечення соціальних пріоритетів у трансформаційній відбудові української економіки продовжили виступи, присвячені історії кооперації та потенціалу сучасних кооперативних форм господарювання для відновлення України. Зокрема, головний науковий співробітник відділу форм та методів господарювання в агропродовольчому комплексі ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», заслужений економіст України, д.е.н., проф. **Любов Молдаван** у своїй доповіді розкрила теоретичні засади, зміст і форми кооперації за працями М. Туган-Барановського і наголосила на його ключовій

ідеї господарської самопомоги в організації і діяльності кооперативів. На засіданні виникла гостра дискусія між прихильниками ліберальної концепції кооперації як соціально орієнтованої ринкової форми господарювання і вченими, які прагнуть відмежувати кооперацію від основних засад і принципів ринкової економіки (конкуренції, підприємництва, прибутковості), тобто схильних до ідеалізації цієї форми організації селянського господарства. Вітчизняний досвід говорить, що спроби заперечити підприємницьку сутність сільськогосподарської кооперації, відродити її як неприбуткову організацію не дозволяють їй реалізувати свою основну функцію — підвищення продуктивності селянського господарства, забезпечення соціально-культурних потреб селянства не тільки за рахунок держави, а й шляхом добровільної акумуляції і ефективного використання власних коштів селянства. Зрештою, учасники дійшли спільної позиції щодо неприпустимості й штучності протиставлення підприємництва і кооперації, доцільності їх комплементарної взаємодії і розвитку міжорганізаційних мереж.

Вагомим здобутком кооперативної теорії М. Туган-Барановського (2003) стало визначення головних ознак кооперативного підприємства, а саме: 1) його метою є збільшення трудових доходів і зменшення витрат його членів; 2) добровільні й демократичні засади функціонування; 3) спільність ведення господарства. Тому в частині активізації потенціалу кооперації для зміцнення й відбудови економіки України доцільними, на нашу думку, є сприяння розвитку господарств різних форм власності, створення селянам умов для вільного вибору, державна підтримка селянина-господаря і впровадження різних видів селянської кооперації. Для відновлення сільських територій, як засвідчує вітчизняна й зарубіжна практика, ефективними є розвиток несільськогосподарського підприємництва в межах сільських громад і державна підтримка місцевої переробки агросировини. Відродження фермерських і сімейних господарств в Україні має стати основою повоєнного відновлення громад, сталого розвитку сільських територій, збереження екосистеми, продовольчого самозабезпечення громади якісними екологічними продуктами, залучення місцевих ресурсів для розвитку агробізнесу з урахуванням традицій і особливостей регіону, посилення інклюзивності підприємництва та його соціального вектора. Розбудова інституційного середовища сільськогосподарської кооперації, розвиток енергетичних кооперативів на засадах розподіленої генерації, формування культури солідарного землеробства, поширення шерінгової моделі спільного використання ресурсів — важливі напрями зміцнення стійкості економіки в умовах війни і складники потенціалу повоєнної відбудови України.

Досвід сучасного європейського кооперативного руху та його практичне значення для зміцнення і відбудови України представив у своїй доповіді директор Центру кооперативної науки та освіти, завідувач кафедри економіки Львівського торговельно-економічного університету к.е.н.

Сергій Семів. Доповідач, зокрема, вказав на такі приклади успішної реалізації кооперативних ідей у європейській господарській практиці: кооперативні банківські групи Raiffaisen і Rabobank, які спираються на модель кооперації і принципи Фрідріха Райффайзена (1818—1888); кооперативна транснаціональна банківська група Volksbank, що базується на концепціях Германа Шульце-Деліча (1808—1883); найбільший у світі виробничий кооператив Mondragon (Іспанія), що успішно працює на основі моделі, яка розроблена її засновником та ідеологом католицьким священиком Хосе Марія Арісмендіарріета (1915—1976). У виступі було відзначено, що відбулася трансформація кооперативних принципів у індикатори соціально відповідального бізнесу кооперативів і нині кооперативні форми економічної діяльності забезпечують успішну й послідовну реалізацію цілей сталого розвитку (в межах глобального проекту Co-ops for 2030 campaign). Найбільші кооперативи світу зосереджують свою діяльність у галузі фінансово-банківських послуг (Groupe BPCE, Франція; BVR, Німеччина; Zenkyoren, Японія); страхування (Nippon Life, Японія; State Farm, США), гуртової та роздрібної торгівлі (REWE Group, Німеччина; ACDLEC-E. Leclerc, Франція; Coop, Швейцарія), а також працюють або тісно інтегровані в АПК (Groupe Cr dit Agricole, Франція; Zen-Noh, Японія; Nonghyup, Південна Корея; CHS Inc., США). Це засвідчує перспективність і високу спроможність кооперативних форм у сучасній економіці. Окремо С. Семів зупинився на особливостях і перспективах розвитку енергетичних кооперативів і розкрив потенційні напрями розвитку кооперації для зміцнення енергетичної безпеки України.

Сучасні методи наукометрії для оцінки рівня зацікавленості сучасників темою кооперації у контексті спадщини М. Туган-Барановського представила у своїй доповіді професор кафедри банківської справи і фінансових послуг Харківського національного економічного університету імені С. Кузнеця, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України д.е.н., проф. **Наталія Внукова**. Вона зазначила, що попит на тему «кооперація» суттєво збільшився за останній рік порівняно з середнім виміром за п'ять років. Це може пояснити воєнним станом і пошуком нових форм кооперації унаслідок процесів релокації підприємств, а також переформатуванням на ринку кредитних спілок. Загалом інтерес є стабільним і зростає протягом останніх п'яти років, що свідчить про актуальність вивчення спадщини вченого, особливо його внеску в розробку тем кооперації у різних її проявах, зокрема під час воєнного стану. Разом з тим активність пошукових запитів щодо постаті й наукової спадщини М. Туган-Барановського українською і англійською мовами у світі є статистично незначимою. Це потребує уваги сучасних дослідників для проведення інформаційних кампаній не тільки в Україні, а й за кордоном для популяризації наукового доробка вченого, зміцнення українських позицій у глобальному інтелектуальному і європейському дослідницькому просторі.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ І ФОРМУВАННЯ МАКРОМОДЕЛІ БЕЗПЕКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Важливими складниками зміцнення економіки і забезпечення національної перспективи є формування наукового світогляду, примноження знань і збільшення спроможності продукувати інновації. З огляду на це, наукова й освітня політика держави є визначальною для майбутнього соціально-економічного розвитку.

Завідувач кафедри економічної теорії Національного університету «Кієво-Могилянська академія» д.е.н., проф. **Юрій Бажал** наголосив на внеску М. Туган-Барановського в інституційне будівництво науки й освіти в роки українських державотворчих змагань. Організаційна робота щодо створення Української академії наук, зокрема її соціально-економічного відділу, заснування Інституту з вивчення економічної кон'юнктури і народного господарства, Кооперативного і Демографічного інститутів засвідчують активну позицію М. Туган-Барановського як послідовного будівничого науково-дослідницької структури, що визначає спроможності й перспективи нації. Він долучився до створення нового державного університету, який не перебував у орбіті російсько-імперського підпорядкування і мав готувати кадри для молоді Української держави. У сучасних умовах формування наукового світогляду примноження знань і продукування інновацій — це ланки цілісної системи знанневої економіки. У контексті актуальних завдань, що стоять перед українським суспільством, доповідач наголосив на згубності моделі грантового фінансування, що руйнує науку, і вказав на те, що відтворення в економічній теорії вартісно-речової парадигми, успадкованої від тоталітарно-радянського минулого, на практиці знецінює працю викладача, вченого, винахідника, а отже, блокує розвиток інноваційних засад і механізмів економічного розвитку. Попри важкі умови воєнного часу, фінансування й підтримка наукових досліджень, у тому числі фундаментальних і соціогуманітарних, є імперативом існування держави, розбудови економіки і суспільства.

Розгляд екзистенційних проблем розвитку України у світлі теоретичних положень М. Туган-Барановського продовжили провідний науковий співробітник відділу регіональної економічної політики ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України» академік АН ВШ України, д.е.н., проф. **Анатолій Мокій**; директор Чернівецького фахового коледжу економіки і права к.е.н., доц. **Степан Кошкарів**; доцент кафедри міжнародних економічних відносин Запорізького інституту економіки та інформаційних технологій к.е.н., доц. **Галина Бублей**; доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки Національного університету «Львівська політехніка» к.е.н., доц. **Богдан Іличок**. У обговоренні питань оптимізації державного управління учасники апелювали до позитивного досвіду поєднання в особі М. Туган-Барановського вченого-економіста і державного діяча, який на посаді Генерального секретаря

(міністра) фінансів, промисловості й торгівлі в уряді УНР відстоював необхідність створення самостійної фінансової системи України, запровадження національної грошової одиниці й зміцнення суб'єктності в реалізації фіскальних функцій держави.

У спільній доповіді президентки ДННУ «Академія фінансового управління» академіка НАН України, д.е.н., проф. **Тетяни Єфіменко** і завідувачу методології бухгалтерського обліку НДФІ ДННУ «Академія фінансового управління» д.е.н., проф. **Людмили Ловінської** зазначено, що видатний учений-економіст М. Туган-Барановський досліджував питання оцінки впливу невизначеності на розвиток соціально-економічних систем, пошуку відповідної методології прогнозування та ідентифікації негативних ризиків дестабілізації зовнішнього й внутрішнього характеру. В його працях, зокрема в роботі «Промислові кризи: Нарис із соціальної історії Англії» (2004), відображено особливості фінансових циклів в умовах високої турбулентності економічного простору. Далі Т. Єфіменко зупинилася на концептуальних засадах застосування фінансової звітності державних підприємств у ризик-менеджменті фіскального простору, наголосивши, що нині управління фіскальними ризиками як на макро-, так і на мікрорівні набуває дедалі більшої актуальності у зв'язку із загостренням викликів воєнного стану, регулярними руйнуваннями ділової активності економічних агентів різних інституційних секторів.

У доповіді «Наукові новаторства М. Туган-Барановського для сталого розвитку і повоєнної відбудови економіки України» професор кафедри економіки України Львівського національного університету імені Івана Франка д.е.н., проф. **Маріанна Кічурчак** аргументувала необхідність використання концептуального підходу М. Туган-Барановського щодо взаємовпливу природи, господарства і суспільного ладу. Стратегія відбудови економіки України повинна брати до уваги цей вплив і базуватися на принципах сталого розвитку. Доповідачка, спираючись на засадничі положення видатного українського вченого, вказала на екологічні, соціально-демографічні й економічні пріоритети відбудови України, наголосивши на необхідності структурної модернізації національної економіки і зміни сировинноорієнтованого вектора розвитку на інноваційно-інвестиційний.

Учасники читань запропонували низку конкретних напрямів актуалізації теоретичного доробку і досвіду державотворчої діяльності М. Туган-Барановського, зокрема, у частині: розроблення напрямів і механізмів формування воєнної економіки в Україні; шляхів забезпечення стабільності національної грошової одиниці в контексті кількісної теорії грошей; макроекономічного регулювання сукупного попиту; зміцнення комунітарно-солідарних засад у забезпеченні господарської самоорганізації і економічного розвитку; поєднання національних традицій кооперації та нових форм економіки спільного використання ресурсів; тощо.

Підбиваючи підсумки заходу, організатори зазначили, що теоретичні напрацювання і наукові новаторства М. Туган-Барановського потре-

бують подальшого вивчення й переосмислення з погляду нагальних завдань забезпечення стійкості економіки; консолідації суспільства; реалізації соціального, інвестиційного та виробничого потенціалів кооперації; зміцнення фінансової, економічної і соціальної безпеки; підвищення якості державного управління; розвитку засад солідаризму і економічної демократизації. З урахуванням висловлених думок і пропозицій учасники академічних читань «Спадщина Михайла Туган-Барановського для відбудови України» дійшли згоди стосовно доцільності:

- перекладу праць видатного вченого, першого українського академіка з економіки М. Туган-Барановського українською мовою та їх перевидання; оцифрування наукової спадщини вченого з метою забезпечення доступності для вивчення і творчого розвитку новаторських ідей; підготовки рекомендацій щодо включення курсів економічної історії та історії української економічної думки до навчальних програм підготовки економістів;

- реалізації конкретних системних заходів у процесі трансформації і повоєнної відбудови економіки, що відповідають прогресивним ідеям М. Туган-Барановського, зокрема: підтримки відновлення кооперативного руху; впровадження принципів сталого розвитку на всіх рівнях економічної діяльності й державного управління; інституційного будівництва науки й освіти; зміцнення соціальної безпеки людини як мети, екзистенційної основи й міри економічного розвитку;

- відновлення системи наукового супроводу управлінських рішень у частині їх обґрунтування і оцінки результативності з урахуванням коротко- і довгострокових наслідків, економічних і соціальних ефектів, дотримання принципів сталого розвитку, забезпечення стійкості економіки та її міжнародної конкурентоспроможності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Геєць, В., Небрат, В., Супрун, Н. та ін. (2015). М.І. Туган-Барановський: вчений, громадянин, державотворець (До 150-річчя від дня народження). Моногр. За ред. В.В. Небрат. НАН України; Ін-т екон. та прогнозів. Київ, Наукова думка. 362 с. URL: http://editor.inhost.com.ua/storage/100_rokiv_nanu/Viddilennya%20ekonomiky/Dpovnennya%20Tugan-Baranosvkiy/Tugan-Baranov_monogr.pdf
- Актуальні ідеї наукової спадщини Михайла Туган-Барановського (2024). 36. наук. праць. Наук. ред. В.В. Небрат. ДУ «Ін-т екон. та прогнозів. НАН України». Київ. 216 с. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2024/03/Aktualni-idei-naukovoї-spadshchynu-Mukhajla-Tuhan-Baranovsoho.pdf>
- Туган-Барановський, М. (2003). Основи політичної економії. Наук. ред., автор передмови і вступної статті С.М. Злупко. Львів, Видавничий центр Львівського національного університету ім. Івана Франка. 628 с. С. 389.
- Туган-Барановський, М. (2004). Промышленные кризисы. Очерк из социальной истории Англии. Київ, Наукова думка. 368 с.

Надійшла 29.01.2024

Підписана до друку 10.02.2024

REFERENCES

- Heyets, V., Nebrat, V., Suprun, N. et al. (2015). M.I. Tugan-Baranovsky: scientist, citizen, state builder (To the 150th anniversary of the birth). V.V. Nebrat (Ed.). Kyiv. 362 p. URL: http://editor.inhost.com.ua/storage/100_rokiv_nanu/Viddilennya%20ekonomiky/Dppovnenntya%20Tugan-Baranosvki/Tygan-Baranov_monogr.pdf [in Ukrainian].
- Relevant ideas of Mykhailo Tugan-Baranovsky's scientific legacy (2024). V.V. Nebrat (Ed.). Kyiv. 216 p. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2024/03/Aktualni-idei-naukovoi-spadschyny-Mykhajla-Tuhan-Baranovsoho.pdf> [in Ukrainian].
- Tugan-Baranovsky, M. (2003). Basics of political economy. S.M. Zlupko (Ed.). Lviv. 628 p. P. 389 [in Ukrainian].
- Tugan-Baranovsky, M. (2004). Industrial crises. Essay on the social history of England. Kyiv. 368 p. [in Russian].

Received on January 29, 2024

Signed for printing on February 10, 2024

Viktorii Nebrat, Dr. Sci. (Econ.),
Senior Research Fellow,
Head of the Department of Economic History
Institute for Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine
26, Panasa Myrnoho St., Kyiv, 01011, Ukraine

SCIENTIFIC LEGACY OF MYKHAILO
TUGAN-BARANOVSKY: PROMISING IDEAS
FOR INCREASING THE RESILIENCE
AND RECOVERY OF UKRAINE'S ECONOMY

The themes of the academic readings "Scientific legacy of Mykhailo Tugan-Baranovsky for the recovery of Ukraine" that was held on January 18, 2024 in Kyiv (using the Zoom platform) are revealed and the main reports are presented. The readings were organized by the All-Ukrainian non-governmental organization "Ukrainian Association of International Economists" and the Department of Economic History of the State Institution "Institute for Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine". The purpose of the event was to highlight the legacy of M. Tugan-Baranovsky as an economic scientist, a builder of Ukrainian statehood, a public figure and organizer of science in the context of the modern tasks of rebuilding the economy and restoring the socio-humanities space of Ukraine. The following thematic areas were proposed for reports and speeches: M. Tugan-Baranovsky's social ideal and the shaping of Ukrainian perspective; the theory of cooperation and its potential for Ukraine's recovery; M. Tugan-Baranovsky on the role of science in social development in the context of the modern concept of open science; M. Tugan-Baranovsky's state-building activity and current problems of public administration; prognostic ideas of M. Tugan-Baranovsky in the formation of the macro-model of the security of socio-economic development in Ukraine.

The participants' attention was also drawn to the issues of studying and popularizing theoretical advances of Ukrainian intellectual heritage as a component and fac-

tor in the development of world economic science; the heuristic potential of M. Tugan-Baranovsky's methodology; practical aspects of implementing the ideas of cooperation in the context of the tasks of institutional transformation of Ukraine's economic system and reconstruction of the national economy; ways and mechanisms of strengthening economic, social, and fiscal security; prognostic ideas of M. Tugan-Baranovsky regarding the rise in uncertainty and instability in the development of socio-economic systems; problems of war economy and finance, etc. The participants of the event determined the directions of further work on the study, popularization and practical application of the ideas of the outstanding Ukrainian economic scientist Mykhailo Tugan-Baranovsky.

Keywords: *Mykhailo Tugan-Baranovsky; academic science; history of economic thought; theory of cooperation; ethical principles of public administration; social, economic, and fiscal security; economic recovery potential.*